

Роль Шевченка в розвитку української літератури та літературної мови

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті досліджено творчу спадщину Шевченка та його вклад у розвиток української літератури та літературної мови.

Ключові слова: українська література, мистецтво, духовна культура, Кобзар.

Abstract

The article presents work of Shevchenko's heritage and his contribution to the development of Ukrainian literature and literary.

Keywords: Ukrainian literature, art, spiritual culture, Kobzar.

Тарас Григорович Шевченко є основоположником нової української літератури та родоначальником її революційно-демократичного напрямку. Саме в його творчості повно розвинулися ті начала, які стали провідними для передових українських письменників другої половини XIX – початку XX століть. Тенденції народності й реалізму були вже властиві в значній мірі й творчості попередників Шевченка. Та він перший в українській літературі виступив як істинно народний поет, твори якого з усією повнотою відбили почуття й думки трудящих мас, їх віковічні визвольні прагнення [2, с. 14].

Геній літературного слова – не тільки поет, а й драматург, прозаїк, мислитель, історик, етнограф, фольклорист, художник (живописець, гравер), який залишив велику образотворчу спадщину – понад тисячу творів. Тільки з літературних надбань митця – це "Кобзар", 9 повістей, п'єса "Назар Стодоля", уривки драматичних творів, щоденник та листи. Його твори народжувалися поступово, рік за роком їх формувало саме поетове кріпацьке життя.

Попередники великого поета в українській літературі в своїх творах критикували окремі явища тогочасного життя, як-от: знущання поміщиків з селян, хабарництво чиновників. Шевченко ж виступив як грізний суддя й обличитель усього самодержавно-кріпосницького ладу, як непримиренний ворог поміщиків і царизму. У його творах змальований новий позитивний герой – борець проти самодержавно-поміщицького ладу, борець за щастя народу

Шляхом Шевченка пішли найвидатніші передові українські письменники наступного часу – Марко Вовчок, Панас Мирний, Іван Франко, Павло Грабовський, Леся Українка та ін. [3, с. 96].

Подвиг поета, всю вибухову силу його творчості можемо збагнути лише уявивши серед якої мертвої тиші вона пролунала. То була епоха, що вішала декабристів, гнала в кайданах у рудні Сибіру найшляхетніших своїх синів, послідовно розтерзуючи їх. Та гнівний біль безправства, неволі, хвилин розпачу, що їх теж зазнав поет, тільки підсилювало в Шевченковій душі пробудження таких якостей, як справедливість, непокора, волелюбність, та безмежна любов до України:

**"Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого бога,
За неї душу погублю!"**

З цієї любові виросла правдива, вогненна творчість Шевченка і вже ніякими силами не можна було загасити синівського почуття поета до матері-України. Це й зароджувало в ньому той дух протесту, бунтарства, волелюбності, бажання бути єдиним цілим із своїм народом. Саме тому всіх страдників і борців поет називає братами та сестрами, з якими його єднає ненька-Україна. Ці люди живуть у його серці, живуть у його творах. Це і його мати, яку "ще молодую у могилу нужда та праця положила", і батько, що "не витримав лихої долі – умер на панщині", і брати, яким "лоби поголили", і сестри, що вік свій провели у наймах і злиднях, і кохана його Оксаночка, яку спіткала доля Катерини. Але рідними були поетові й ота мати, що "на панщині пшеницю жала", і нещасна бунтівна Марина, і Перебендя, з його піснями-думами про долю України, і наймичка Ганна, що знайшла раду своєму горю в доброті людській. Затятим ворогом поет був будь-якої обмеженості, вважаючи, що здобутки кожної національної культури є здобутком всього людства. Саме тому, мріє про вільну Україну, де "у селах у веселих" будуть "і люди веселі", де "врага не буде супостата, А буде син, і буде мати, І будуть

люди на землі"; поет уявляв собі "сім'ю вольну, нову", де оживе природа і оживуть люди, де не буде ніякого гноблення, а пануватиме воля і братерство [1, с. 79].

І хоч як прагнув царизм зупинити репресіями лавину народної шани й любові до великого сина України, а вийшло навпаки. З 1918 року вшанування пам'яті великого Кобзаря 9 березня стало в нашій країні щорічним і всенародним. Відкрито пам'ятники поетові в Києві, Каневі, Харкові та в інших містах України, могилу великого Тараса оголошено заповідником, ім'я Шевченка присвоєно Київському університетові, театру опери та балету; масовими тиражами видаються його твори, відкрито Державний музей Т. Г. Шевченка, його ім'я присвоєно навчальним закладам і науковим установам, вулицям, бульварам, площам.

Кожний, хто глибоко вивчає творчість Т. Г. Шевченка, неминує переконалися, що має вона світове значення. Адже "Кобзар" знаменував собою демократизацію не тільки української, а й світової літератури, бо з його сторінок чи не вперше заговорили цілі соціальні материки, які залишалися невідомими для елітарної культури – і це було одкровенням.

Не дивно, що твори Кобзаря перекладені всіма слов'янськими мовами, а також грузинською, вірменською, казахською, узбецькою, німецькою, англійською французькою, датською, новогрецькою, іспанською, хінді, японською, в'єтнамською, корейською, румунською, італійською, угорською, малайською, бенгальською та багатьма іншими мовами [1, с. 46].

Широта політичного мислення, боротьба проти соціальної неправди і неволі, проти будь-якого насильства над людськими душами піднесла Т. Шевченка до вершин речника української нації. Його слово, поетична мова запалювали серця людей патріотичним вогнем. Поет оповивав крилом слави українську історію. Як висловився Дж. Грабович, "...він співець і пророк, що передавав голос свого народу, він духовний батько відродження української нації" [2, с. 97].

Завдяки його творчості українська література, пройнята гуманістичними ідеями, вийшла на широкий інтернаціональний шлях історичного поступу і вивела із забуття всю націю. Іти пліч-о-пліч з іншими народами – історична потреба кожної нації і неодмінна умова справжнього прогресу в її духовній творчості.

Вже більше ста років пройшло як перестало битися благородне, мужнє серце геніального поета-революціонера Тараса Григоровича Шевченка. Але світлий образ великого Кобзаря – безсмертний, як і сам народ, що породив його. Вічно нетлінна творчість геніального сина України жива подихом життя, биттям гарячого людського серця. Безсмертна могутня сила його таланту, проникливість і глибина його думки, мужність і ніжність його лірики, гострота слова, самовіддана любов до Батьківщини, до свого народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Професійне спілкування науково-технічних працівників / Азарова Л. Є., П'яст Н.Й., Іванець Т. Ю. // Навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2008. – 189 с.
2. Українське ділове мовлення. Частина I. / Азарова Л. Є., П'яст Н. Й. // Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2007. / МОНУ. – 232 с.
3. Азарова Л. Є. «Українська мова (за професійним спрямуванням) у таблицях і схемах» для студентів I курсу: навч. посібн. / Л. Є. Азарова, А. С. Стадній, Л. А. Радомська. - Вінниця : ВНТУ, 2018. - 176 с.

Азарова Лариса Євстахіївна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kmz2427@ukr.net

Azarova Larisa Ye. – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kmz2427@ukr.net

Бажан Віталій Вікторович – студент групи 1KI-18б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: bazhanvitalik78@gmail.com

Bazhan Vitaliy Viktorovich – student group 1KI-18b, Faculty of Information Technologies for Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: bazhanvitalik78@gmail.com